CUVÎNT ÎNAINTE

Personalitatea luminoasă şi creatoare a Profesorului Dumitru Irimia (1939-2009) este reflectată de o bogată activitate ştiinţifică, împlinită nu doar prin elaborarea de note, articole şi monografii, ci şi prin editarea de volume, organizarea de evenimente ştiinţifice naţionale şi internaţionale, realizarea de traduceri din operele unor autori îndrăgiţi şi participarea activă la viaţa spirituală a comunităţii culturale româneşti, în calitate de publicist.

Cele mai apreciate şi mai des invocate dintre volumele omului de ştiinţă, *Limbajul poetic eminescian* (1979), *Morfo-sintaxa verbului românesc* (1997), *Introducere în stilistică* (1999) şi *Gramatica limbii române* (1997, cu ediţii revizuite şi adăugite în 2005 şi în 2008), demonstrează că exactitatea, complexitatea şi rigoarea sînt între elementele care asigură statornicia unei viziuni coerente şi profunde asupra dinamicii relaţiilor în care se înscriu faptele de limbă aflate în atenţia cercetătorului. Nu este, însă, mai puţin important să se ştie că fineţea argumentativă, claritatea categorială şi subtilitatea interpretativă sînt atribute ale unui profesor cu har, care a ştiut să transmită că limba este un *a fi* al omului în lume. La fel de semnificativă este şi sîrguinţa cu care învăţătorul-om de ştiinţă a simţit – prin puterea exemplului personal – să îndemne discipolii şi colaboratorii să se implice în dezvoltarea unor proiecte comune, mărturiile cele mai elocvente fiind trei dintre actele culturale cu cel mai mare ecou în conştiinţa comunităţii academice şi nu numai: seria de conferinţe naţionale *Limba română, azi*, *Colocviul Naţional Studenţesc „Mihai Eminescu”* şi *Dicţionarul limbajului poetic eminescian*.

BDD-B33-01 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:21 UTC)

Despre însemnele valorii nu vorbesc doar contribuţiile ştiinţifice ale lui Dumitru Irimia, ci şi oamenii care l-au cunoscut şi i-au preţuit înălţimea şi limpezimea gîndurilor, firea discretă şi hărnicia vecină cu sacrificiul de sine. Premiile, distincţiile şi titlurile onorifice acordate de-a lungul carierei dau seamă despre personalitatea unui om care a avut pe deplin conştiinţa că un cărturar trebuie să fie deopotrivă păstrător de tradiţie şi deschizător de căi.

Cursul de lingvistică generală pe care Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi îl repune în atenţia celor interesaţi de teoria şi practica limbii în general, şi a limbii române, în particular, este o lucrare cu un destin mai aparte. Tipărit în 1978 ca manual universitar, volumul a circulat mai ales ca sinteză didactică, de uz intern, fiind adresat în primul rînd studenţilor de la Facultatea de Filologie a Universităţii ieşene. Rostul său era, fără îndoială, de suport pentru activităţile de curs şi de seminar, după cum o dovedesc zecile de sublinieri şi de însemnări manuscrise făcute de studenţi pe marginile paginilor din diversele exemplare păstrate în biblioteci. Aceste *marginalia* oglindesc relaţia cu forma şi conţinutul prelegerilor, punctele de interes supuse dezbaterilor, obiectivele disciplinei şi orizonturile de lectură asumate atît de profesor, cît şi de studenţi.

Una din trăsăturile importante ale cursului este *actualitatea* în raport cu stadiul cercetărilor din lingvistica generală a anilor '70. În perioada 1972-1974, Dumitru Irimia a reuşit, în ciuda unor piedici ştiute de puţină lume, să obţină dreptul de a preda în străinătate, ca lector de limbă şi literatură română, la universităţile din Torino şi Milano. A fost o etapă fertilă pentru formarea omului de ştiinţă interesat să cunoască achiziţiile moderne şi valoroase din ştiinţele limbajului. Din perioada amintită datează, cel mai probabil, lectura unor lucrări de referinţă, care, la timpul respectiv, fie nu erau de găsit în bibliotecile româneşti, fie aveau o răspîndire foarte limitată în spaţiul cultural românesc. Aproape nimic nu a fost trecut cu vederea. Interesul pentru cercetările de fonetică experimentală şi fonologie, observarea progresului înregistrat în dialectologie, urmărirea studiilor de psiholingvistică şi sociolingvistică, deschiderea către interpretările de factură semiotică şi pragmatică, familiarizarea cu analizele de tip cantitativ şi cu eforturile de a contura o lingvistică

BDD-B33-01 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:21 UTC)

computațională şi cunoaşterea temeinică a contribuțiilor ştiințifice din arii de cercetare tradiționale, precum gramatica şi lexicul, sugerează că una din preocupările majore ale Profesorului Irimia a fost de a lămuri studenților continuitatea de idei şi de preocupări între lingvistica românească şi cea internațională. Tot prima ediție a *Cursului de lingvistică generală* pune în lumină un alt țel formativ important, acela de a-i îndruma pe studenți să-şi exerseze judecata critică, descrierea momentelor însemnate din dezvoltarea lingvisticii generale şi româneşti fiind prilejul de a arăta că orice act de analiză a faptelor de limbă este un proces viu şi roditor, nu o decupare mecanică a unor eşantioane de realitate. Spiritul critic care străbate lucrarea este, aşadar, o provocare menită să trezească atenția şi să incite la dezvoltarea facultăților de cunoaştere şi de judecată. Selecția tematică, tehnicile argumentative de explorare a conceptelor operaționale şi modalitățile de expunere a informației converg către încurajarea receptării active, problematizante.

O altă particularitate a lucrării este *noutatea*. Se poate chiar afirma că noutatea ține atît de bogăția de concepte şi idei pe care cursul o propune, cît şi de tendința evidentă de a înălța un edificiu argumentativ prin care să transpară o viziune ştiințifică unitară. Dacă noutatea ideatică este rezultatul lecturilor rodnice, noutatea argumentativă trebuie înțeleasă ca realizare a unei concepții ştiințifice cristalizate şi durabile. Astfel, unele din problemele centrale ale teoriei limbii, precum originea şi evoluția limbajului omenesc, raportul om-limbă-lume, natura semnului lingvistic, identitatea şi acțiunea funcțiilor limbii şi ale actului de comunicare, legăturile active între limbă şi societate, pe de o parte, şi între limbă şi individualitatea creatoare a vorbitorului, pe de altă parte, sînt integrate într-o concepție organică în care primează considerarea limbii ca sistem de sisteme, relația de tensiune între funcțional şi expresiv în limbă şi autonomia estetică a limbajului poetic, interpretat ca pătrundere a limbii în sistemul artei, prin convertirea funcției de comunicare în funcție poetică. Altfel spus, firul călăuzitor al demersului interpretativ este reprezentat de observarea înscrierii faptelor de limbă în trei perspective: funcțională (sistemul lingvistic), expresivă (sistemul stilistic) şi estetică (limbajul poetic). Aceste dominante sînt, de altfel,

BDD-B33-01 © 2011 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:21 UTC)

examinate şi rafinate în contribuţiile majore, ceea ce arată că în cursul de lingvistică generală sînt schiţate, pregătite, anunţate elementele de reper ale prelegerilor de gramatică, stilistică şi poetică pe care Dumitru Irimia le-a ţinut la Facultatea de Litere a Universităţii din Iaşi vreme de peste patru decenii.

Dacă *actualitatea* şi *noutatea* recomandă cursul ca lectură aducătoare de beneficii, nu mai puţin semnificativă se dovedeşte *perspectiva originală* adoptată de autor. În acord cu standardul cercetărilor de factură structuralistă şi funcţională, domină punctul de vedere sincronic, aspect justificat, în primul rînd, de rostul lucrării (instrument ajutător pentru studenţi) şi, în al doilea rînd, de tradiţia descriptiv-structurală asumată de profesor. Totuşi, componenta evolutiv-comparativă joacă rolul principal în expunere, mai cu seamă în lămurirea conceptelor operaţionale de bază. Fiecare concept este înscris într-o istorie culturală, prin remarcarea notelor interpretative specifice autorilor menţionaţi sau perioadelor avute în vedere. Acest demers expozitiv este amplificat prin evaluarea critică a conceptelor de bază, astfel încît beneficiarul prelegerilor sau al lecturii să dobîndească atît o imagine cuprinzătoare asupra fenomenelor analizate, cît şi un punct de vedere care să îi faciliteze studentului orientarea critică în lecturile individuale.

Retipărirea *Cursului*, în 1986, a echivalat cu o mai mare apropiere de o variantă definitivă, care să depăşească cadrul relativ limitat al uzului studenţesc şi să devină o lucrare adresată unui public mai larg. Mărturiile dorinţei de a modela manualul universitar într-un volum destinat tuturor celor interesaţi de problemele lingvisticii sînt noua sistematizare a prezentării, care, fără a fi radical diferită faţă de materialul tipărit în 1978, este ordonată în spiritul unei sinteze orientate spre descrierea configuraţiei structurale a limbii şi a legăturilor ei cu realitatea, lărgirea bazei bibliografice a lucrării şi rafinarea interpretativă, prin eliminarea unor pasaje considerate de autor de mai puţină importanţă în raport cu tonul general al *Cursului*, prin reformularea unor secţiuni considerate, probabil, generatoare de confuzii ori de ambiguitate şi prin lărgirea unor fragmente considerate de maximă importanţă pentru înţelegerea ansamblului.

BDD-B33-01 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:21 UTC)

O nouă versiune a *Cursului de lingvistică generală* ar fi însemnat, probabil, lărgirea interpretărilor şi a referinţelor bibliografice, concomitent cu aducerea la zi a stadiului cercetărilor în domeniul ştiinţelor limbajului şi dezvoltarea interpretărilor în convergenţă cu viziunea consolidată în celelalte lucrări considerate încheiate, după standardele calitative înalte ale autorului. Din păcate, timpul şi lucrul asiduu la alte proiecte nu i-au mai dat Profesorului Irimia răgazul necesar întoarcerii la una din primele lucrări ale Domniei Sale. Ne revine nouă, discipolilor şi colaboratorilor, sarcina de a scoate opera, în întregimea ei valorică, în lumina nouă şi proaspătă a tiparului, astfel încît uitarea să fie neputincioasă în faţa Ideilor.

Ioan Milică

BDD-B33-01 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:21 UTC)